

תקשורת בין הורים למתבגרים

הרב זאב קרוב

יש החושבים שתקשורת בין הורים לילדים זאת המצאה של הדור האחרון. התפיסה המקובלת בדור הקודם הייתה כי ההורים אומרים מה לעשות- והילד עושה. ההורה מגדיר למתבגר מה נכון ומה לא נכון - והנער צריך לציית. אלא שחינוך איננו אילוף, חינוך איננו ציות, חינוך הוא קשר עמוק בין המחנך והמתחנך- חינוך מחייב יצירת קשר עם עולמו הפנימי של אדם, של ילד. עלינו לחזור ולשנן לעצמנו שחינוך חייב להיות מתאים לאופיו הפנימי של המתחנך- "חנוך לנער על פי דרכו", וכדי להצליח לחנך, ההורה צריך בראש ובראשונה להכיר את נפש ילדו ולפנות אליה, עלינו ליצור דיאלוג עם נפש הילד ולעזור לו להתחבר לעולם הפנימי שלו. ילד הוא נפש, הוא לא רובוט שמציית להוראות, בחינוך אנחנו עוסקים בעולם פנימי, וכדי לחנך באמת, אנחנו צריכים לתקשר עם נפש הילד ולהתחבר אליו.

מה פשר הקשר?

יסודו של כל קשר הוא חיובי, קשר עם בן/בת הזוג, קשר עם הילד וקשרים בכלל. בבסיסו של הקשר חייבת לעמוד העין הטובה, הפרגון, האהבה, החיבור. כאשר מדברים על החסרונות, על מה שיש לתקן, המגרעות, על "למה לא הכנת?" ועל "כמה פעמים אני אגיד לך ש..." וכו'- לא יוצרים תקשורת חיובית. בבסיסו של כל קשר עומדת תקשורת חיובית הורה צריך לעשות עם עצמו חשבון נפש ולחשוב האם רובה של התקשורת עם הילד/ה שלי חיובית או שלילית? כמה פעמים אנחנו משוחחים באופן חיובי, וכמה אחוזים מהתקשורת ביני ובין ילדי היא תקשורת מבקרת? כמה פעמים השבוע דיברנו על דה על הא? על ב"ס? חברים? על מחשבותינו, הספרים שהוא קורא? וכמה פעמים הוכחנו וגערנו? אם רוב התקשורת היא בנינו מורכבת מתלונות- נכשלנו! אפשר לתקן, אבל נכשלנו, לא בנינו קשר.

חינוך הוא נתינת כוח חיובי וכיוון חיובי לילד. הורים בד"כ מומחים ב"מה לא", ולא כ"כ יודעים איך לפתח את הצד החיובי בילדם. זה נכון לכל גיל ובמיוחד נכון לגיל ההתבגרות. תקשורת נכונה היא חיבוק, דיבור אוהב, קשר חיובי הוא זמן איכות עם הילד שלי.

למה אני זקוק לזמן איכות עם הילד שלי?

פעמים הורים מקדישים זמן ומאמץ, יוצאים עם הילד למספר שעות, לוקחים אותו איתם לעבודה או אפילו יוצאים לטיול משותף ולמרבה הפלא, בסוף היום ההורה והילד מרגישים רחוקים אחד מהשני עוד יותר מכפי שהם היו בבוקרו של אותו היום. עלינו להגדיר לעצמנו- מהן המטרות של זמן האיכות עם הילד?

- א. **אהבה**- אני רוצה להיות בקשר עם הילד שלי כיוון שאני אוהב אותו. אני רוצה להרגיש אותו, להיות במחיצתו. המטרה שלי היא להיות מרוכז בבני/בבתי -אני עם ילדי, בלי פלאפון, בלי השכן ובלי הפרעות. גם אם אתם ביחד זמן קצר, ואפילו מספר דקות- התפנו מכל דבר אחר, ההורה עם הילד ואיתו בלבד.
- ב. **הכרות**- אני רוצה להכיר ולהבין את ילדי. אם אתה רוצה לחנך את הילד עליך להכיר אותו. על ההורה לחתור להכיר את הילד, לשאול, להתעניין, להיות קשוב לתחומי העניין של הילד, להכיר את משחב המחשב שמעניין את הילד, להתחבר לילד במקום בו הוא נמצא.

- ג. **ביטחון**- הילדים שלנו זקוקים למנה גדושה של ביטחון. הם צריכים לדעת שבכל רגע שהם יזדקקו לעזרה- יהיה מישהו בשבילם. העולם מורכב ומסובך, יש בו קשיים, ונער שואל את עצמו האם אני חי בעולם בטוח? ואיך ילד מרגיש ביטחון? אם אבא ואימא מקדישים לי זמן, אני חשוב להם, אם הם מתפנים בשבילי היום- הם יהיו בשבילי גם כשאזדקק להם.
- ד. **הכרות הדדית**- המטרה הרביעית של המפגש האישי עם הילד היא שהילד יכיר גם אותי. התקשורת ביני ובין הילד איננה חד צדדית, כשם שאני רוצה להכיר את הילד, אני רוצה שהילד יכיר גם אותי. אם אין מגע ואני לא מספר לו על עצמי- לא יהיה מקום להזרמת קשר טבעי ודוגמה אישית.

כאשר אנו מקדישים לילד זמן אנחנו מרוכזים רק בו רוצים להיות איתו, להביע את אהבתנו אליו, להסתכל לילד בעיניים ולהיות פנויים אליו ורק אליו. להתעניין בילד בעיסוקיו, להקשיב לו לעודד אותו.

גיל ההתבגרות על קצה המזלג

עד גיל 12-13, כל המבט של הילד הוא מבט חומרי צר ומצומצם. לא בכדי ילדים פטורים ממצוות, בשלב הזה רק הפן הגופני מתפתח, וגם כשילד עוסק בעניינים רוחניים כמו תפילה ולימוד – הוא עושה זאת מנקודת מבט נמוכה. רק בגיל 12-13 הנשמה דופקת על דלתו, ומתחיל מאבק אימתני בקרבו של הילד. "יצר לב האדם רע מנעוריו", עד עכשיו הנשמה לא הופיעה בעוצמה בקרבו של הילד ולכן לא היה ליצר הרע במי להילחם, התנמנם לו היצר הרע בידעו שאין לו מתחרה בשטח. אבל משהילד מתבגר, הנשמה מופיעה בעוצמה גדלה והולכת, ויצר הרע מתעורר לפעולה. דווקא בגיל בו הנשמה מתעוררת- יצר הרע מתעורר. זה לעומת זה.

אנחנו כהורים לא מבינים למה הנער ביום אחד רץ להניח תפילין במניין וביום אחר לא ראה את התפילין עד הערב. ביום אחד הנערה מתפללת שחרית באמצע הסלון, וביום אחר חוזרת מקניות עם חצאית קצרצרה. דעו לכם- כל כמה שקשה לכם כהורים להבין את ילדיכם- קשה לילד שבעתיים בתוך תוכו. אתם מרגישים בבית גלים, והילדים חיים בתוך סערה. הילדים חיים בסערה, יום אחד רוצים ללמוד, יום אחר לא רוצים ללמוד וביום השלישי – לא יודעים מה רוצים. הנערים חיים בבלבול נורא.

הנקודה הראשונה בה הילד מתמודד בתהליך ההתבגרות הוא סוגיית החברה, החברה הופכת לדבר החשוב ביותר. יש לנער המתבגר צורך להתקלף מהאגו ולהבין שהוא חלק מקבוצה, חלק מחברה, חלק מתנועת נוער. וכדי להתקלף מהאגו הילדותי ולהצמיח כנפיים רחבות, הנער מתרחק מההורים ומחזק את קשריו החברתיים. המתבגר חושב שלא מבינים אותו- שהוא חייב לתפוס מרחק מהסינור של ההורים, ולכן קשה להורים ליצור בתקופה הזאת קשר עם המתבגרים.

ילד-איש

ההורה מצפה שנער בן 15-16 יתנהג כבוגר, יכין בעצמו שיעורי בית, יקום לבד לתפילה, יהיה רציני ואחראי. ההורים נוטים לשכוח שגיל הנעורים איננו גיל השלמות, נער בן 15-16 איננו בשל. הוא רק בתחילת ההתבגרות שלו. ואז יוצא שדווקא בשעה שהילד זקוק להרבה עידוד, דווקא בגיל שהוא חווה הרבה כישלונות, דווקא בגיל בו המאבקים החברתיים כ"כ אכזריים, דווקא בשעה הכי עדינה, הכי רגישה וקשה של הילד, בה הוא זקוק להרבה אמון ועידוד- זאת בדיוק השעה שאנחנו כהורים מאבדים קשר איתו. יש התנגשות בין הציפיות של ההורים למציאות.

במיוחד בגיל ההתבגרות, הילד שלנו צריך אותנו לצידו, עלינו להקדיש מאמץ בכפל כפליים, אנחנו צריכים לשדר שאנחנו אוהבים את הילד, אנחנו איתו גם כשהוא נופל, לתקשר איתו, להתחבר אליו, להקשיב ולעודד אותו, להאמין בו.

איך להתגבר על גיל ההתבגרות?

דבר ראשון שעלינו לעשות בגיל זה הוא להראות **אהבה**, לבטא אהבה, גם אם הנער דוחה את החיבוק- בתוך תוכו הוא רוצה את החיבוק הזה [אם הנער ממש דוחה את החיבוק- אז המעיטו בחיבוקים אבל אל תוותרו עליהם לגמרי]. הביעו אהבה במילים, בפתק, בטפיחה על השכם, כנסו אליו לחדר לפני שהוא נרדם, תגידו מילה טובה תראו לו שאתם אוהבים אותו. אהבת אמת היא הפתרון כמעט לכל דבר, אדם אוהב מקום שאוהבים אותו, וגם אם הוא יתרחק- לבסוף הוא יחזור. גם דאגה היא ביטוי של אהבה [בתנאי שהיא לא חונקת] גם אם נער או נערה חוזרים הביתה מאוחר, נכון לשלוח מסרון ולכתוב "מה נשמע?" "אתה בסדר?" להביע את דאגתנו, להראות שאיכפת לנו.

הכירו את ילדכם- הזמן שיש לנו עם הילדים קצר מאוד, שטף החיים סוחף, וקשה למצוא הזדמנויות לדבר עם הנער בארבע עיניים, אבל יש הזדמנויות- יש בוקר פנוי מדי פעם, יש חגים, שבתות, יש ערב פנוי- עשו מאמצים, אם זה חשוב לכם- תמצאו הזדמנויות ליצור קשר אישי חיובי.

שאלו והתעניינו- אבל לא מתוך ביקורת, לא כדי להטיף מוסר. אם הנער ייוכח שהורה לא מטיף לו מוסר ושחשוב להורה להיות מעורב בחייו- הוא ילמד שכדאי לדבר עם ההורים. מותר להורים להטיף מוסר לילדיהם- אבל לא בזמן המוקדש לתקשורת בין אישית עם הילד, לכך מצאו הזדמנויות אחרות. בזמן המועט שיש לנו כדי שהוא יכיר אותי ואני אכיר אותו- זה לא זמן לביקורת. שתף את הנער בחייו האישיים, ספר לו שאתה משתגע מכך שאתה לא מצליח לכוון בתפילה, ספר לו על הקשיים בעבודה, על המחשבות שלך- הילד לא צריך להיות כותל הדמעות של ההורה אבל בהחלט שותף בחייו, הקשר בין הורה לילד איננו חד סטרי.

ביטחון נער מרגיש מאוד לא יציב בגיל הזה זה הזמן להעניק ביטחון. בשנים הללו הנער מרגיש על כרעי התרנגולת בהרבה תחומים ובראשם בתחום חברתי והלימודי. הרמה הלימודית מזנקת בחטיבה העליונה, המצב החברתי נזיל והנער מתמודד עם לחצים חברתיים קשים. פעמים רבות ההורים מחמיצים פנים ורומזים "אי אפשר לסמוך עליך". מותר למתוח ביקורת אבל השאלה היא כמה? באיזה מינון? האם אנחנו זוכרים לטפוח על השכם? זאת שאלה קריטית כי הרבה נערים ונערות סוגרים את התריס בפני ההורים. הנערים מספרים הרבה יותר למדריך בבני עקיבא או לר"ם בישיבה. הנער לא רוצה לדבר עם הוריו כי הם מבחינתו השב"כ- "מתי חזרת? איפה היית? למה לא עשית? למה זה ככה? מתי כבר תעשה ככה?". הנער לא מוצא בהורים נחמה ומרגוע. הקדישו זמן למתבגר, פנו אליו דברו איתו באופן חיובי, תשומת הלב של ההורים היא זריקת ביטחון למתבגר.

העברת מסרים – חשוב שהורים ישתפו את ילדיהם בהשקפת עולמם בתחומים שונים, להביא את עצמנו אל הנערים, דונו על דעות ומחשבות, שתפו את המתבגר בחוויות שאירעו בחייכם הנחילו למתבגר את מורשתכם הערכית.

מילה לסיים...

האמינו לי, הגיל הזה עובר- הנער לא יישאר כך לעד, גם אלו שמושכים את הגיל הזה רחוק עד לתוך גיל העשרים לבסוף מתבגרים. הנערים והנערות עוברים את התקופה הזאת ומתייצבים. ככל שהנער יקבל מהוריו אהבה ועין טובה הוא יתחבר אליהם יותר. ככל שנדע להתבונן על הטוב שבהם הנערים יקבלו כוחות להתמודד עם האתגרים והכישלונות ויתחברו יותר אל הבית.

קורס ערב ייחודי בנושא 'חינוך ילדים' עם הרב זאב קרוב יפתח בגבעת הרואה - עלי,

בין התאריכים: י"ג באייר – י"ב סיון (21.5-23.4).